

1 SV-209, forside

Emnekode: SV-209

Emnenavn: Nyere sosiologisk teori

Dato: 22.05.2017

Varighet: 0900 - 1400

Tillatte hjelpemidler:

Ingen hjelpemidler tillatt

Merknader:

Begge oppgavene skal besvares.

Bruk ca. 2 timer på den første oppgave og ca. 3 timer på den siste.

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Ja

Nei

Riktig. 0 av 0 poeng.

2 SV-209, oppgave 1

Velg **to** av begrepene under og redegjør for hva som menes med dem ut fra pensum i nyere sosiologisk teori:

a) Habitus

b) Styringsrelasjon (Smith)

c) Virkelighetens død/det hypervirkelige

d) Disiplinering

Skriv ditt svar her...**a) Habitus**

Pierre Bourdieu har blant annet vært opptatt av hvordan overindividuelle strukturer påvirker oss, og eksisterer uavhengig av om vi er klar over dem eller ikke. Han mener at det er ikke slik at strukturen helt bestemmer en persons handlemåter, men vi kan heller ikke projisere våre (forskerens) synsvinkler inn i aktøren. Bourdieu mener da at mennesker besitter en habitus. Dette er et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner, som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler. Det er handlingstilbøyeligheter, altså er noe kroppsliggjort, og det er derfor mye som bare "er der" uten at vi tenker over det. For eksempel sosiale forhold, gjort om til natur. Habitus vil gi både muligheter og begrensninger til sosial samhandling. Altså kan det kanskje oppfattes som en slags indre oppdragelses mekanisme.

Han mener også habitus har et sosialt opphav. Habitus er strukturerende, men det er også strukturert av de betingelsene vi er oppvokst innenfor. Derfor vil ulike grupper således utvikle ulike habitus. Dette betyr at Habitus vil gjenspeile en persons/klases posisjon i det sosiale rommet (sosialt rom: omfatter hele samfunnet, hierarkisk struktur av ulike posisjoner og relasjonelt definerte strukturer, der posisjonene bestemmes utifra hvor mye kapital man har). Derfor er det klare klassemessige begrensninger på vår atferd.

Habitus er altså både strukturerende, og klassespesifikt.

Bourdieu bruker begrepet habitus i flere av sine teorier, og det er relevant og knytte det til hans oppfatning av den tradisjonelle sosiologiske problematikken rundt struktur-aktør skillet. Der mener han nemlig at menneskers muligheter og tilbøyeligheter er avhengig av deres sosiale miljø, men at mennesker allikevel kan påvirke strukturen, ettersom det er deres handlinger (praksis) som skaper og opprettholder strukturene. Strukturene er derfor et resultat av menneskelig konstruksjon, selv om vi som oftest ikke vet at vi skaper disse strukturene. Men han mente at mennesker kan utvikle bevissthet, og arbeide med å endre samfunnet, og dermed er struktur og aktør ikke bare gjensidig begrensende men også gjensidig muliggjørende.

c) Virkelighetens død / det hypervirkelige

Jean Boudrillard (1929-2007) har skrevet om en av de store fortellingenes død nemlig "virkelighetens død" (De store fortellingene stammer fra det moderne, om troen på fremskritt, frihet, fornuft/sannhet og demokrati). Han mener her at objektene i forbrukersamfunnet i vesten, kontrollerer oss ved å fascinere oss. En revolusjon eller systemendring slik Marx så for seg, vil da ikke bli mulig ettersom det skjer så mange endringer innenfor systemet til enhver tid. Alt endres, så kanskje endres ingenting?

Uansett er det slik at vi lever av å forbruke. Dette er noe dagens individer synes er gøy, og vi kan oppnå umiddelbar tilfredstillelse. Men rommet for politikk og moral blir mindre i en slik forbrukerverden. Frihet og forbruk har blitt viktigere enn arbeid og produksjon (Boudrillard foregriper Bauman). Kanskje kan vi si at vårt sosiale liv har blitt relativt dødt, ettersom mennesker i dag mangler- eller har mistet den politiske interessen.

Når Boudrillard snakker om virkelighetens død er han opptatt av medienes utvikling. Mediene i form av tv, nett, reklameboards osv. har produsert en enorm mengde "simulakra" eller simulasjoner/ etterligninger av virkeligheten. Og Boudrillard mener da at disse simulasjonene slutter å referere til noe reelt, og slutter å være kopier av noe originalt. Forskjellen mellom det reelle og imaginære, det sanne og usanne, er i ferd med å gå i oppløsning. Det finnes snart ikke noe *egentlig* bak disse symbolene og verdiene de nye mediene skaper. For å ta et eksempel i dag, kan vi se på kjendisers liv. Deres liv kommer til overflaten, og blir lagt ut på alle sosiale medier. Vi vet i dag gjerne mer om disse personenes liv, hva de liker å spise, hvor de reiser på ferie, hva de leser osv. enn det vi vet om våre egne naboer. Poenget her er at vi blir subjekter som mottar en viss type informasjon, for å bli underholdt, fascinert og nyte umiddelbart osv.

Denne nye situasjonen utarter seg til en ny virkelighet, mener Boudrillard. En "hypervirkelighet". Han mener nemlig at det hyperreelle har erstattet virkeligheten, og at bildemedienes virkelighet blir den *virkelige virkelighet* - det hyperreelle.

Slike forestillinger som Boudrillard har representert her, får ofte kritikk. Kritikken dette har fått har gjerne vært enig i at medienes hypervirkelighet har blitt veldig viktig i dagens samfunn, men at de fleste mennesker allikevel lever i virkeligheten, gjennom følelser som kjærlighet, sorg osv.

Besvart.

Velg **én** av disse oppgavene:

Enten

a) Ta utgangspunkt i sentrale sosiologiske samtidsdiagnoser og drøft påstanden: «Moderniteten er en risikokultur».

Eller

b) Gjør rede for sentrale begreper i strukturasjonsteorien til Anthony Giddens.

Skriv ditt svar her...

b) Gjør rede for sentrale begreper i strukturasjonsteorien til Anthony Giddens

I Sosiologien finnes en kjent problematikk, nemlig hvordan man skal koble skillet mellom strukturer og aktører i samfunnet. Hvem påvirker hvem, og er det ene et resultat av det andre, eller er de gjensidig avhengige? Grovt sagt har vi *subjektivist* (aktørorienterte), som mener at man må ta utgangspunkt i de sosiale aktørene, og hvilke meninger disse tillegger sine handlinger. Her må man ta i betraktning hvordan individene på en fri og selvstendig måte konstruerer den sosiale verden, nedenfra og opp. Utenom disse, har vi også *objektivist* (strukturorienterte), som mener at vi må ta utgangspunkt i de overindividuelle objektive strukturerne, som eksisterer uavhengig av individene. Her må man studere hvordan disse strukturerne påvirker aktørenes handlinger og liv, ovenfra. I denne oppgaven skal jeg beskrive Anthony Giddens strukturasjonsteori, der han nettop prøver å kombinere disse to perspektivene. Her vil jeg utdype flere av strukturasjonsteoriens sentrale begrep. I tillegg ser jeg det sentralt å definere to andre viktige begrep hos Anthony Giddens, nemlig "det refleksive selvet" og "time/Space separation", selv om disse befinner seg litt i utkanten av selve strukturasjonsteorien.

Anthony Giddens strukturasjonsteori, er basert på å forsøke å kombinere struktur og aktør, og løse problematikken på nettop den måten. Han mener at dersom man legger for mye vekt på struktur vil dette føre til determinisme, mens for mye vekt lagt på aktør vil føre til relativisme. Han mener at i en slik situasjon må sosiologien være dobbelt fortolkende.

Sosial Praksis

Kjernen i strukturasjonsteorien til Anthony Giddens går ut på å definere ulike sosiale praksis, gjennom en lang teoretisk bevegelse der han gjennomgår sine begreper (**Agent, Agency, Structure, System, Structurasjon, Time Space** og **The duality of structure**). Det finnes frie strukturer, men det finnes også objektivt gitte strukturer som regulerer hvordan vi kan handle. Det finnes også frie og kreative aktører, men disse er ikke frie fordi de er frigjort fra strukturen. Tvert i mot mener Giddens at sosiale aktører er fullstendig avhengig av å kunne trekke på sosiale strukturer, i sosial handling. Strukturen er både et verktøy for handling, og samtidig et resultat av den samme handlingen. Altså mener Giddens (-på mange måter som Berger og Luckmann) at strukturen både er et middel til, og et resultat av den praksis som systemet utgjør. Det er nettop dette strukturasjonsteorien til Giddens går ut på. Nemlig denne "strukturens dualitet", der aktør og struktur blir gjensidig avhengig av hverandre.

Agent (aktøren)

Agenten/aktøren besitter kunnskaper og evner. Giddens mener at aktøren både er knowledgeable (kunnskapsrike) og capable (kompetente) i de fleste handlinger de foretar seg. Når han snakker om aktøren som en handlende person, er han interessert i bevisstheten. Giddens mener da at aktøren besitter en underbevissthet, en praktisk bevissthet og en diskursiv bevissthet. De to sistnevnte vil ofte påvirke hverandre. I en diskursiv bevissthet vil man overveie og kalkulere hva som mest effektivt vil føre til - og hvilke muligheter man har til - å realisere et mål/ønske. Her er aktøren opptatt av å eksplisitt gjøre rede for hvordan og hvorfor man gjør som man gjør. Den praktiske bevisstheten derimot, styrer gjerne de mer atomatiske og rutiniserte handlingene, der man ikke alltid behøver å tenke over eller gjøre rede for hvorfor og hvordan det er mulig å handle slik.

Agency (handlingsbegrepet)

Giddens mener at menneskelig handling må forstås som en "flow" av begivenheter, som gjennomstrømmer tilværensen i en uopphørlig prosess, analogt med de tanker og erkjennelsesprosesser som til stadighet løper gjennom våre hoder. Han ser altså på handling som en strukturell prosess, der handlingene er en slags strøm uten start og slutt punkt. Aktørene handlet med kyndighet og bevissthet, og for Giddens betyr det at aktøren er målrettet og intensjonell. Men han mente at det også var viktig å poengtere at mennesker ikke alltid er diskursivt og praktist bevisst alle sine *konsekvenser* for handlingen. Han nærmer seg da strukturasjons aspektet ved å henvise til Robert K. Merton, og nevner at ofte har individenes handlinger utilsiktede konsekvenser, som igjen blir rammer/betingelser for nye handlinger. Med dette i bakhodet kan vi se at handling hos Giddens ikke nødvendigvis alltid er overveide, rasjonelt definerte enkeltstående handlinger, med et klart

utfall.

(Det å se på handling som en prosess, er kanskje noe Giddens har hentet fra etnometodologien)

Når aktørene handler foretar de seg en handlingsregulering, der de bestemmer seg for *hva* de skal gjøre. Her vil de være bevisst sine handlinger, og kontinuerlig overvåke den situasjonen de befinner seg i, og denne overvåkningen inngår som et konstitutivt element i bevisstheten. Aktørene vil også foreta seg en handlingsrefleksivering, der de overveier *hvorfor* de skal gjøre handlingen. Her vil de kontinuerlig sjekke de grunnene de har, for å gjøre som de gjør. I tillegg snakker Giddens om en handlingsmotivasjon, og peker på at dette er noe som ligger dypere i underbevisstheten, i vår personlighet. Vi vet som oftest hva vi gjør, og hvorfor vi gjør det, og av og til vet vi også hvordan denne handlingen passer inn i et større livsprosjekt.

Det refleksive selvet

tanken om det refleksive selvet er mer knyttet til Giddens samtidsdiagnose. Men ettersom han er opptatt av hvordan aktører handler refleksivt, er det sentralt også i følge hans strukturasjonsteori angående aktør/struktur problematikken.

grunnantakelsen bak tanken om det refleksive selvet er at menneskers identitet ikke lenger er et resultat av tradisjoner og sosiale forventninger, men av refleksive valg og aktive beslutninger. Vi blir selv ansvarlig for å skape og opprettholde en egen identitet. Giddens mener at vi får en tvang eller frihet til å utforme en helhetlig biografi om vårt eget liv (selvbiografisk fortelling), og derfor må vi hele tiden endre, korrigere og pusse på denne fortellingen, ved hjelp av nye erfaringer, hendelser og informasjon. Disse selvbiografiske fortellingene er interne, mener Giddens, de handler ikke om hva man henter fra den ytre verden men hva som "skjer med meg". De handler altså om hvor man kommer fra, hvor man er på vei, og mest av alt, hvem man er. Kroppen er viktig i denne konstruksjonen av selvet, både i form av dietter, trening, klær, kirurgi osv. Det har blitt en slags livsstil. Og særlig i det moderne, foregår det omfang, valg og refleksivitet i form av kroppsregimer. For eksempel anorexia, som kan se ut som en reflektiv kontroll, gått ut av kontroll. Også seksualiteten spiller en viktig rolle for utformingen av det refleksive selvet. Seksualiteten har i følge Giddens blitt frigjort fra sine reproduktive funksjoner, og er nå tilknyttet "hvem man er", og identitetsspørsmål. Resultatet av dette er at seksualiteten ikke blir noe gitt, men noe formbart, og at vi lever i den plastiske seksualitetens tid. Identitetsvalget knytter Giddens også opp mot en mer enhetlig livsstil, som har blitt integrert i systemet, og gitt den en slags ytre gjenkjennelig sosial form (husmor, pønker, forretningsmann osv.). Man må velge den livsstilen som gjenspeiler hvem man er, og det gjelder å finne seg selv og være seg selv på ferden gjennom livsløpet.

I forhold til dette er det flere teoretikere (blant andre Bourdieu), som mener at mennesker bare *tror* at de fritt velger egen livsstil, kjæreste, arbeid osv. Men at de egentlig blir styrt av overindividuelle strukturer (som jeg nevnte tidligere med objektivistene), som de ikke er klar over. Tanken om at mennesker handler refleksivt, svarer også til Giddens forståelse av sosiale systemer, som er et sentralt begrep han brukte innen strukturasjonsteorien.

Sosiale system og tid/rom -begrepet

Sosiale system definerer Giddens som den reproduserte relasjonen mellom aktør og kollektiver, situert i tid og rom. Dersom vi for eksempel ser på de mer ytre og begrensede systemene kan vi se universitetet som et slikt system. Universitetet blir et system, gjennom alle de rutinene vi har gående her, sammen med andre (medelever og andre), dag etter dag. Når Giddens snakker om tid og rom sikter han til at vår tid har blitt standardisert. Men ikke bare tidsbegrepet har gått gjennom en endring i moderniteten, også rombegrepet har forandret seg. Vi kan se på et eksempel på en moderne familie, der alle arbeider inernasjonalt, men har nær og hyppig kontakt gjennom teknologien (facebook, skype, bilder osv). Disse vil ikke befinne seg i samme rom, men de har allikevel nær kontakt med hverandre. Giddens definerer denne problematikken slik; *vårt rom (space) utvides markant, med nye teknologiske tiltak. Folk kan befinne seg i samme rom (space) men dette behøver ikke å skje på samme sted (local) (Giddens 1995)*. Dette kan også knyttes til hans oppfatning av de såkalte "disembedding" mekanismene, der han mener at penger setter vår tid i parentes. Og den verdien pengene representerer, gjør at vi kan samhandle med andre uten å møte dem (dette skrev han lengre tilbake i moderniteten).

Strukturasjon/ struktur -begrepet

Strukturen refererer til reglene (knowledgeability), og ressursene (capability). Reglene kan da være sosiale konvensjoner, eller kunnskap om ulike kontekster. Mens ressursene trenger vi for å kunne gripe inn og påvirke sosiale og fysiske hendelsesforløp, dette er da vår handlingskapasitet (eller transformative kapasitet). Giddens mener at i denne sammenheng, kan vi også dele ressursene i to; autorative (makt over mennesker) og allokativer (makt over ting).

Strukturen er både begrensende og mulighetsgivende. Den eksisterer kun ved å bli produsert, og derigjennom reprodusert av sosiale aktører. Det betyr at det også er aktørene som kan endre den. Igjen kan vi si at dette altså er selve kjernen i strukturasjonsteorien, nemlig at strukturen både er et medium for, og et resultat av individuell handling (*The structure of duality*). Det kan også tolkes som at Giddens mener at mennesker

handler refleksivt, men for å klare dette er de avhengige av å kunne trekke på ulike strukturer.

Vi har altså sett utifra Giddens strukturasjonsteori at han legger stor vekt på både strukturene og aktøren, og at disse er gjensidig avhengige. Denne teorien har derfor fått noe kritikk. Blant annet er det mange som mener at han overvurderer strukturens muligheter. Hva med for eksempel motmakt i møte med institusjoner? -Nav, skolen osv. Og i forhold til det mener noen at det også kan forekomme tregheter i systemet, slik at ikke alt går på løpende bånd, slik det kan se ut til i Giddens strukturasjonsteori. Bourdieu har også stilt spørsmål om hvor aktørens frihet i denne teorien kommer fra? Og Foucault hevdet at Giddens skrev for lite om at makt er ulikt fordelt mellom grupper, i strukturasjonsteorien.

Besvart.